

När virus blir till politik

Coronaviruset snabb spridning gjorde även det osäkert för Europaparlamentets fortsatta arbete. Strasbourg-sessionen som skulle hållas 9–12 mars, hölls i Bryssel men som sedan blev förkortad och utan några omröstningar. Europaparlamentets talman David Sassoli meddelade att han skulle sätta sig själv i karantän i och med Italiens beslut om lockdown, där han varit föregående vecka. Framtida omröstningar skjuts fram för osäkerheten med smittspridningen i många medlemsländer. I Belgien tvingades en tillfällig regering ta plats i upp till 3 månader för att snabbt kunna ta beslut i åtgärder mot coronavirusets spridning och landet gick även där in i en lockdown fram till den 19 april. Trots det osäkra läget fortsätter EU:s arbete fast fokus har flyttats till coronavirusets påverkan på medlemsländerna. EU-kommissionen och Europaparlamentet har jobbat intensivt med att få stödpaket på plats för att säkra att det mest pressande samhällssektorerna ska få stöd.

Europaparlamentets digitala omställning

Europaparlamentets arbete har som sagt blivit rejält omkastat och fokus är främst kring Coronavirusets påverkan på olika samhällssektorer inom EU:s medlemsländer. Allt arbete sker nu digitalt och flera möten har hållits för att kunna samordna hur vårens arbete kommer se ut. Det arbetas för fullt med att få fram ett digitalt verktyg som kommer underlätta vid omröstningar och större utskottsmöten för att säkerställa att arbetet flyter på framöver. Som det ser ut just nu kommer inte Parlamentarikerna vara på plats förrän i maj då läget är så osäkert över hela EU och de mesta kommer ske digitalt fram till dess, i den mån det är möjligt. Alla planerade besöksgrupper kommer ställas in fram till juli och Strasbourg-sessioner kommer troligen behöva skjutas på. Istället kommer det hållas mini-plenar i Bryssel längre fram i vår, ifall parlamentariker kommer kunna ta sig till Bryssel. Som med så mycket annat är allt väldigt osäkert, bara tiden kan utvisa hur arbetet kommer förhålla sig och planering är svårt i detta läge.

Ekonomi, transport och vård är främst de som är hårt pressade av virusets framfart. EU-kommissionen lanserade ett stödpaket som ett gemensamt europeiskt svar på coronavirusets påverkan, något som parlamentets talman David Sassoli välkomnade. Parlamentet var fast besluten att få kommissionens stödpaket godkänt och det röstades igenom (digitalt) med stor majoritet förra torsdagen som en av de första åtgärderna för att hjälpa människor, företag och vårdsektorn att hantera virusutbrottet. I normala fall skulle parlamentariker behöva vara på plats för att rösta men på grund av virusutbrottet har särskilda åtgärder antagits för att alla ska kunna rösta på distans. Detta visade sig även vara fördelaktigt med 687 av 705 ledamöter som deltog i omröstningen.

Kommissionens åtgärder mot coronaviruset

Kommissionen lanserade som sagt ett stödpaket till EU:s medlemsländer för att stötta de många delar av det europeiska samhället som är under hård press av coronavirusets spridning. Fokus från kommissionens sida att främst tillåta medlemsländerna att göra vad som krävs just nu för att tackla den påverkan coronaviruset har. Kommissionen har även sagt att detta är endast början på denna kris och fler åtgärder kommer i takt med hur situationen förändras.

Stödpaketet handlar främst om att säkerställa tillgången till medicinsk utrustning över hela Europa för att se till att medlemsländernas sjukhus och vårdpersonal har tillgång både till medicin och skyddsutrustning för ett effektivt och säkert arbete mot viruset. Det kommer införas större flexibilitet i EU:s stabilitets- och tillväxtpakt, vilket ger medlemsländerna större utrymme att hantera den ekonomiska bördan som orsakats av coronaviruset. Utan att begränsas av de krav och rekommendationer som det normalt kan göra. Riktlinjer för att garantera rörligheten över gränserna så att dem som behöver

resa över gränser ska behandlas rätt men även se till att viktiga varor och tjänster som finns tillgängliga kan flöda fritt. Kommissionen vill se till att varor inte stoppas någonstans samt även ändra de regler för flygplatser och flygslots som finns idag, eftersom flygindustrin är under hård press. Stödpaketet inrymmer även finansiering till vaccinföretag för utveckling av ett vaccin mot coronaviruset och det kommer mobiliseras stödfonder som utbetalas till medlemsländerna där bland annat Sverige kommer få 49 miljoner euro för mars och april. Pengarna ska gå till sjukvårdssektorn, små och medelstora företag, arbetsmarknadsinsatser och svaga grupper i ekonomin.

Hård prövning av EU-samarbetet

Som i alla kriser sätts EU-samarbetet under hård press och det har märkts av även i denna exceptionella situation. Det råder delade meningar om hur EU ska hantera den ekonomiska påfrestningen som coronaviruset medför. Italien och Spanien lyfte att det måste införas "Corona-bonds", vilket är samma idé som kommissionens ordförande José Manuel Barroso la fram under statsskuldskrisen 2011. Förslaget är att statsobligationer ska emitteras i euron gemensamt av EU:s 19 länder inom eurozonen. De länder som sedan innan haft det svårt ekonomiskt och nu är hårt pressat av coronavirusets effekter kan då låna nya statsobligationer under bättre villkor med stöd av räntan i andra länder som har en starkare ekonomi. Flera länder, med Frankrike i spetsen, är positiva till att införa det men det finns en stark opposition mot förslaget hos Tyskland, Nederländerna och Österrike vilket gjorde att toppmötet förra veckan brakade samman totalt. Tyskland har sedan innan varit negativa till förslaget på grund av att de ser eurobonds som något som istället kan leda till subventionering av svaga sydeuropeiska regeringar på bekostnad av deras befolkning. Motsättningen till "Corona-bonds" har gjort spanska och italienska ledare rasande och har uttalat sig att detta var ett prov på EU:s solidaritet, som ännu en gång misslyckats. Flera medlemsländer har uppmärksammat hur viktigt det är med solidaritet inom EU men det stora problemet är att länder tycks ha svårt att komma överens om vilken typ av solidaritet som är viktigast.

I skuggan av coronavirusets passager även andra nationalistiska regeringar att genomföra beslut som anses vara i linje för att motarbeta virusspridningen i landet. Ungerska parlamentet har beslutat att regeringen, med Victor Orbán i spetsen, får obegränsad makt på obegränsad tid. Det ingår även att regeringen ska ta kampen mot "fake news" och medborgare kan få upp till fem år fängelse för att sprida falska nyheter om Corona. Detta har blivit hårt kritiserat då Ungern har än så länge blivit förskonat av virusets spridning och därför har väckt frågor i vilket syfte beslutet har tagits. Trots den landsomfattande karantänen i Polen ska presidentvalet äga rum som planerat i maj. Regeringen drev även igenom en ändring i vallagen som kan strida mot polsk lag då ändringar av landets vallag måste ske senast sex månader innan planerat val. Det får en att undra vilka fler beslut som kommer tas på grund av coronavirusets spridning och hur det kommer se ut efter att virusets spridning är under kontroll. Frågan är också hur EU ska hantera speciellt Ungerns tydliga övertramp. Vissa röster har höjts om att utesluta landet ur unionen, kommer det bli verklighet?

Avslutande reflektioner

När flera medlemsländer tog beslut om att stänga gränserna lyftes frågan om tilltron inom EU och hur väl rustat unionen är för kriser. De plötsliga nedstängningarna påverkade flödet utav varor och medicinsk utrustning mellan medlemsländer, något som kommissionen arbetar med att säkerställa trots besluten. Flera länder har även uttryckt önskan om en gemensam europeisk riskbedömning för att säkerställa att samma åtgärder gäller för områden med samma risknivå. Det som coronaviruset också tydligt har visat är den diskussion kring maktkampen mellan EU:s institutioner och medlemsländerna och vem som egentligen ska styra åtgärderna. Det har blivit intressant att se hur medlemsländer som i vanliga fall inte vill ge EU makt numera är de som skriker på EU att agera. Det är som sagt en spännande tid att vara på plats i Bryssel även fast det sker under annorlunda omständigheter.